

AYNÎ, Karamanlı

(ö. 1490'dan sonra)

Divan şairi.

Doğum ve ölüm tarihleri belli değildir. Hayatı hakkında eserinden öğrenilenler dışında bilgi yoktur. Tezkirelerde de adına rastlanmayan Aynî, divanındaki şiirlerden anlaşıldığına göre, XV. yüzyılın ikinci yarısında Karaman (Konya) bölgesinde yaşamış, son Karaman beyi Kâsım'ın (1474-1483) ve onun saltanat mücahedelesinde desteklediği Karaman Valisi Cem Sultan'ın (ö. 1495) yakın çevresinde bulunmuş bir şairdir. Fâtih'in şehzadeleri arasındaki saltanat mücadelesinde Cem Sultan taraftarları arasında yer alan şairin Kastamonu ve Karaman valiliği sırasında da Cem'in yanında bulunduğu anlaşılmaktadır. Cem'in Anadolu'dan ayrılmasından sonra bu ayrılığın acılarını dile getiren şiirler yazan Aynî'nin, şehzadenin ölümünden bahseden hiçbir şiirinin bulunmayışı, kendisinin Cem Sultan'dan önce öldüğünü göstermektedir. Divanında en son 1490 tarihli bir şiirin mevcudiyeti dikkate alındığında onun 1490-1494 yılları arasında ölmüş olduğu söylenebilir.

Câmiu'n-nezâir'de İstanbul'un fethiyle ilgili bir şiiri ve birkaç gazeli bulunan Aynî'den ilk defa bahseden Sadettin Nüzhet, *Türk Şairleri*'nde iki şiirini de yayımlamıştır (II, 608). Daha sonra Edip Âli Bakı, Mevlânâ Müzesi Kitaplığı'nda (nr. 2425) bulunan divanını, şairin hayatı ve sanatı hakkında kısa bir incelemeyle birlikte neşretmiştir (Ankara 1949). Edip Âli'nin, kaynağını belirtmeden, onu Türkistan'ın Türmüz (Tirmiz) kasabasında doğmuş ve İstanbul'un fethinden sonra Anadolu'ya gelmiş olarak göstermesi mesnetsiz bir tahmin olarak kabul edilmelidir. Yine burada Aynî'yi "en ileri divan şairi" şeklinde tanıtmayı ve devrinin Şeyhî, Ahmedî, Necâtî, Bursalı Ahmed Paşa gibi büyük şairlerinden etkilenmediğini söylemesi de doğru değildir. Nitekim Vasfi Mahir Kocatürk de bu hükmün yanlışlığına işaret ederek, "Bilgili, devrine göre yer yer kuvvetli bir şair olmakla beraber XV. yüzyıl divan şiirinin büyük şairleri arasında sayılacak bir şahsiyet değildir" demektedir. Aynî, yukarıda adı geçen şairlerin çok gerisinde ve gerçekte onlardan etkilenmiş bir şairdir.

BİBLİYOGRAFYA :

Eğridirli Hacı Kemal, *Câmiu'n-nezâir*, Beyazıt Devlet Ktp., nr. 578; Ergun, *Türk Şairleri*, II, 607-608; Edip Âli Bakı, *XV. Yüzyıl Konya Karaman Şairlerinden Aynî*, Ankara 1949; Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 235.

İSMAİL ÜNVER

AYNÎ, Mehmet Ali

(1869-1945)

Son devir Türk mütefakkır,
yazar ve idarecisi.

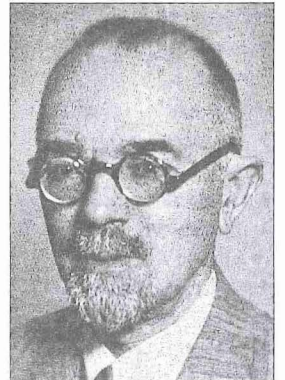
Manastır'ın Serfiçe kasabasında doğdu. Babası Mehmed Necib Efendi, annesi Refika Hanım'dır. Ataları, Osmanlı İmparatorluğu'nun fetih ve yayılma dönemlerinde Konya'dan getirilerek Rumeli'ye yerleştirilen Türkler'dendir. Bu sebeple ailesi Serfiçe'nin yerli halkı arasında "Konyar" diye anılırdı. İlk öğrenimine Serfiçe'de başladı. Sekiz yaşındayken ailesiyle birlikte Selânik'e, oradan da İstanbul'a gitti. İstanbul'da bir süre Çiçekpazarı Rüşdiyesi'ne devam etti. Babasının ticaret maksadıyla Yemen'e gitmesi üzerine San'a Askerî Rüşdiyesi'ne girdi, bu arada Fransızca öğrenmeye başladı. Ailesiyle tekrar İstanbul'a döndükten sonra Gülhane Askerî Rüşdiyesi'ni bitirdi. Yüksek tahsilini ise Mekteb-i Mülkiyye'de tamamladı (1888). Bu arada Arapça ve Farsça yanında Fransızca'sını da geliştirdi.

Mülkiye'den mezun olduğu yıl Hariciye Nezâreti Şehbenderlik Kalemî'nde memurluk hayatına başlayan M. Ali Aynî, sırasıyla İstanbul Hukuk Mektebi'nde muallim yardımcılığı, Edirne İdadîsi öğretmenliği, Dedeoğaç İdadîsi ve Halep Sultânîsi müdürlüğü, Diyarbakır Maarif müdürlüğü ve Maarif Nezâreti İstatistik Kalemî başkâtipliği görevlerinde bulundu. Sekiz yılı bulan bu eğitim ve öğretim hizmetlerinden sonra 1896'dan 1913 yılına kadar süren idarecilik hayatı boyunca Kosova ve Kastamonu mektupçuluğu, Sinop mutasarrıf vekilliği, Taiz, Amâre, Balıkesir ve Lazkiye mutasarrıflığı ile Yanya ve Trabzon valiliği yaptı. Bu son görevdeyken Talat Paşa'nın emriyle emekliye sevk edildi. Aynı yıl devrin Maarif Nâzırı Şükrü Bey'in teklifi üzerine İstanbul Dârülfünunu'nda felsefe müderrisliğine başladıysa da müfredatını ve daha önceki hocaların öğretim tarzını beğenmediğinden bu görevinden ayrıldı. Bir süre sonra, Dârülfünun'da içtimaiyyat dersleri okutan Ziya Gökalp'in, felsefe derslerini de M. Ali

Aynî'nin okutması gerektiği hususundaki ısrarı üzerine 1914'te tekrar aynı göreve döndü. 1915'te Edebiyat Fakültesi Müderrisler Meclisi reisi, 1923'te Tedkîkât ve Te'lîfât-ı İslâmiyye Heyeti üyesi oldu. Bu arada *Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*'nin neşrini sağladı; müderris Ahmed Naim Bey'le birlikte felsefe terimlerinin Türkçe karşılıklarını tesbit çalışması yaptı. Üniversitede felsefe ve felsefe tarihi derslerinden başka Çamlıca Kız Lisesi'nde edebiyat, Medresetü'l-İrşâd ve İlahiyat Fakültesi'nde tasavvuf tarihi, Harp Okulu'nda ahlâk felsefesi, Harp Akademisi'nde siyasî tarih, İslâm ilimleri Tetkik Enstitüsü'nde ordinaryüs profesör olarak dinler tarihi okuttu. 1935'te ikinci defa emekliye ayrıldıktan sonra 1937'de İstanbul Kütüphaneleri Tasnif Komisyonu başkanlığı görevini üstlendi. 30 Kasım 1945'te vefat etti ve Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

Bazı telif ve tercüme eserleri dolayısıyla zaman zaman merkezî idare ile uyumsuzluğuna rağmen başarılı bir idarecilik hayatı sürdüren M. Ali Aynî Halep, Yemen, Kosova, Diyarbakır gibi görev yaptığı yerlerdeki halkın sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarını da incelemiş; aşiretler arasında dolaşmıştır. Başta Bulgarlar ve Ermeniler olmak üzere bazı etnik grupların devlet ve ülkenin bütünlüğü ve selâmeti aleyhindeki faaliyetleriyle etkili ve şuurlu bir şekilde mücadele etmekten de geri kalmamıştır. Genç yaşta itibaren başarılı memuriyeti yanında gerek telif ve tercümeleme gerekse çıkardığı veya çıkartılmasına yardımcı olduğu dergilerle, açtığı okullarla ilim ve kültürün İstanbul'un dışına çıkarılarak ülkenin en uzak köşelerine kadar yayılmasına da büyük gayret sarfetmiştir.

M. Ali Aynî'nin felsefî eserler, makaleler ve özellikle tercümeleme üzerinde dil,

Mehmet
Ali
Aynî